

УКРАЇНЬСЬКА МОВА: СИТУАЦІЯ СЬОГОДЕННЯ

Історія людства, історія багатьох розвинених держав довела, що мова та держава – це дві сторони однієї медалі. Швейцарський політолог Урс Альтерматт у своєму дослідженні «Етнонаціоналізм в Європе» зауважує, що для багатьох європейців мова та культура становлять ключові сфери і принципові розпізнавальні ознаки, і наголошує, що керівники європейських країн ще в ХІХ ст. під час створення національної держави виокремили мову як монополъну, зорієнтувалися на мовну ідентичність. Безумовно, саме це спричинило на сьогодні досить відомий факт: якщо ти емігрант і хочеш працювати в престижній компанії, мати престижну роботу, ти зобов'язаний володіти мовою цієї держави. Адже в Європі щодо знань мов діють чіткі вимоги і мірки.

На єдність цих двох понять вказують і наші культурні діячі. Так, професор Іван Огієнко свої лекції про українську культуру розпочав з того: «... коли ж наша мова має свою довгу історію, ... то значить це єсть справжня мова, а коли єсть окрема мова, то єсть і окремий народ». «А мова й історія – це ж єдине ціле, один кровообіг, тож і відроджувати їх маємо водночас. Маємо відродити в наших сучасних українцях і українках генетичну пам'ять, почуття гордості, маємо ... торкнутися запашистим євшан-зіллям рідного слова», – сказав класик української літератури другої половини ХХ століття Олесь Гончар. Сказав тоді, коли здійснилося, здавалося б, омріяне для багатьох – прийняття незалежності України. Цю віру зобов'язаний був підтримати і прийнятий Закон України «Про мови», де у статті 2 сказано: «Державною мовою в Україні є українська мова» (п. 1), а «держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій Україні» (п. 2). І найголовніше декларує п. 3 – «державна мова є обов'язковою для застосування в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності». Здавалося б, усе зроблено для життя української мови, а ми, громадяни своєї землі-країни, повинні використовувати і розвивати рідне слово, підтримувати свою мовну ідентичність, яку виборювали найкращі представники свого народу протягом століть, особливо в ХІХ і ХХ століттях. Але, натомість, маємо якесь «надзвичайне» явище. Після 13 років незалежності Наталія Нікітіна у статті «Українська мова на телебаченні: сьогочасна ситуація» починає своє дослідження: «Мовна

ситуація в Україні стоїть надзвичайно гостро. ... владні чинники не спромоглися забезпечити відповідне їй статусові функціонування». А далі зазначає: «На сьогодні можемо говорити про симбіоз мов на телебаченні ...». І завершує своє дослідження досить риторичним твердженням: «Дальший перебіг подій покаже, чи дійде до практичної реалізації цих ухвал, а чи ... вони залишаться тільки на папері, а українська мова на своїй батьківщині, на українських телеканалах і далі зоставатиметься нелюбою упосліджуваною пасербицею». Бо час, на жаль, показує, що суттєво ситуація не змінилася: отой симбіоз мов спостерігаємо не тільки на телебаченні, радіо, у газетах, а головне – у наших керманичів (як приклад, не можна не згадати статті в газеті «Вести» з досить промовистою назвою – «Как политики на «мове» говорят», і така цитата: «Філологи в один голос зазначають позитивну тенденцію – загальний рівень культури мови, що ми чуємо з високих трибун, значно вищий, ніж 10 років тому»). Само за себе говорить.

І ще одне. Ще 2005 р., шукаючи якийсь цікавий матеріал щодо лексики для студентів 3-ого курсу, натрапила, як тоді здалося, на дивно-цікавий матеріал у ж. «Дивослово»: автор статті (інформація здалася фантастичною, тому автора не зазначила) робить прогнози щодо мовної ситуації на середину ХХІ ст., стверджуючи, що на той час на теренах України «взаємодіятимуть і змагатимуться в життєздатності літературна українська мова; літературна російська мова; зросійщена, трохи англійзована українська мова; УКРЛИШ – український місцевий варіант англійської мови; англійзована українська мова». На той час це здавалося смішним, викликало обурення. Але реалії сьогодення змушують замислитися над висловленим припущенням. Настороженість викликає і реакція сьогоднішніх студентів на таку інформація: байдужість, певний інтерес до незвичайних назв – і не більше.

Наближається 25 річниця незалежності нашої країни України, і хочеться вірити, що ми перестанемо «враховувати складну мовну ситуацію на Україні», що «мовне питання» не стоятиме надзвичайно гостро і що, перефразовуючи слова І. Огієнка, загал громадський більше не йтиме «старими стежками і вперто не вважатиме мову нашу тільки за наріччя».

А давнє слово на сторожі,
Напівзабуте слово те,
Як пишне дерево, зростає
У дні співучі і погожі – вірив Павло Филипович.